

नेपाली किसानका मुलभूत समस्या र समाधान

□ लोकनारायण सुबेदी □

‘किसानका समस्या हल नभएसम्म राष्ट्रिय समस्या पनि हल हुैदैनन्’। यो धारणा २०३२ साल अर्थात् सामन्ती अधिनायकवादी पञ्चायती कालमा प्रतिबन्धित अवस्थामा सम्पन्न अखिल नेपाल किसान संघको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्दै कपरेड पुष्पलालले व्यक्त गर्नु भएको हो। उहाँ नेपालमा संगठितरूपमा किसान आन्दोलनको उठान गर्ने र कृषि र किसानका समस्यालाई नयाँ जनवादी आदोनलको विकासको मूल आधार बनाउने क्रान्तिकारी व्यक्तित्व पनि हुनुहुन्थ्यो। नेपालमा २००९ सालदेखि २०१३ सालसम्म खाशगारी तराईका बारा, पर्सा, रौतहट, सिराहा लगायत काठमाण्डौ उपत्यका र देशका कतिपय पहाडी भागमा समेत चलेका सामन्ती शोषण विरोधी किसान आन्दोलनका सूत्रधार उहाँ नै हुनुहुन्थ्यो। ती अनुभवको आधारमा उहाँले देशको जनवादी आन्दोलनको मूल्य शक्ति अर्थात् मेरुदण्ड किसान नै हो भन्ने निश्चिर्क्ष निकाल्दै उपर्युक्त यथार्थ व्यक्त गर्नु भएको हो। उहाँले आन्तरिक र बाह्य शोषणबाट अर्थात् सामन्तवादी र साम्राज्यवादी शोषण उत्पीडनबाट किसानको मुक्तिबिना राष्ट्रिय समस्या हल हुन सक्तेन्न भन्ने कुरामा निस्तर जोड दिनु भएको थियो।

वास्तवमा अहिलेसम्म पनि
हाप्रो देशको मूल्य उत्पादक शक्ति
किसान वर्गका विभिन्न तह र तप्काको
अवस्थालाई हेर्दा एउटा पुरानो सुक्ति
याद आइरहेको छ । त्यस सुक्तिमा
भनिएको छ- ‘अशं नैब गर्ज नैब
ब्याघ नैब च नैब च, अजा पुरं बलि
दद्यात् दैबो दुर्बल धातक’ । (यसको
अर्थ हो- ‘घोडा होइन, हाति होइन,
बाघ पनि होइन, बाँधीको छोरा अर्थात्
बोको जस्तो कमजोर जनावरलाई

हास्रो देशका किसानको द्यनीय स्थिति हुनुको मूल कारण हो पुरानो सामन्ती र आजको अर्ध सामन्ती एवं नवजौपनिवेशिक अर्थ-राजनीतिक, सामाजिक-साँस्कृतिक प्रथा कायम रहनु र भूमिमा रहेको असमान वितरण, न्यून उत्पादनशीलता र न्यून उत्पादनले निरन्तरता पाइरहनु तथा किसान-मैत्री बजार व्यवस्थाको अभाव हुनु र उनीहरूको जीवनमा सर्वत्र निराशाजनक स्थिति विद्यमान रहनु । यस प्रकारको नाजुक स्थितिमा एकातिर बढ्दो जनसंख्या अनि अकातिर त्यसको अनुपातमा न्यून उत्पादनशीलता र उत्पादनले गर्दा कृषि प्रधान देश भएर पनि नेपालले खाद्यान्ज, फलफूल, माछा-मासु, दूध र दुग्धजन्य पदार्थ तथा अन्य कृषिसँग सम्बन्धित वस्तु आयात गर्नसा वर्षेनी खर्बौं रूपैया लगानी गर्नु परिरहेको कुरा माथि नै उल्लेख गरिसकिएको छ । वर्तमान नेपालको राज्य व्यवस्थाले यो दुष्वक्रलाई तोड्ने सोच, उपाय र सामर्थ्य देखाउन सकेको छैन र भावी दिनमा यस्तो दृष्टा देखाउन सक्ला भन्ने कुनै आधार र आशा पनि अहिलेसम्मको अनुभवले दिन सकेको पाइँदैन

नै बली दिन्छ, दैबले पनि दुर्वल्कै
घात गर्छ)। 'बलिको बोको' भन्ने
उपमायुक्त उक्त हाम्रो समाजमा त्यतिकै
चलेको होइन। वास्तवमा यो कुरा
हाम्रो देशका किसानको जीवनमा
निरन्तर चल्दै र चरितार्थ हुँदै आइरहेको
छ र भझरहेको छ। हुन पनि आजको
विश्वमा मानिसले कुनै पनि हाती या
गैडालाई करै कहिले पनि बिल्लै बली
दिएका होलान्, दिँदैनन्। बाधको बली
दिने कुरा त भन्न कसैले सोच्च पनि
सक्तैन कि? यस प्रकार अन्ततः बली
दिएर देवतालाई प्रसन्न तुल्याउनका
लागि निरीह प्राणी 'बाख्ख' या बोकालाई
नै अधि सार्व गरिन्छ।

हामीले हाम्रो देशमा चलिआएको
पञ्चबलीमा- रङ्गा, भेडा, बाख्या, परेवा,
हाँस आदि शाकहारी जनावरहरूलाई
बतिदिने परम्परालाई हेने र केलाउने
हो भने पनि यो कुरा एकदमै खुलस्त
हुन्छ । यसबाट पनि प्रष्ट हुन्छ कि
सर्वशक्तिमान मानिने गरेको ‘इश्वरले
पनि बाख्याकै अर्थात् कमजोर जनावर र
पशु पंखीकै बली लिन मन पराउँदछन्’ ।
त्यसैले हाम्रो पूर्वीय दर्शनमा खासगरी
दक्षिण एशियाली क्षेत्रको पुरानो हिन्दू
दर्शनमा के भन्ने गरिए आएको छ भने
‘भगवानले पनि कमजोरको रक्षा गर्दैन ।
बरू संधै बलिया बांगाकै साथ दिन्छ ।

यस परिक्षमा यहाँ अहिलेको मूल प्रसंग नेपाली किसान र नेपाली कृषिका समस्याहरूको उल्लेख गर्न खोजिएको हो। किसान यो देशमा 'स्ट्री रसाउने' र 'बस्ती बसाउने' वास्तवमा 'धरती पुत्र' हुन् र मानिसको जीवनलाई जीवन्त राख्ने अर्थात् पालन पोषण गर्ने 'अनन्दाता' तथा हिजो कृषिको शुरुवात हुँदा अग्रमामी मानव सभ्यताका सम्बाहक पर्न हुन्। मानिस बाँच्न र चलनका लागि तीन महत्वपूर्ण कुराहरू चाहिन्छन्। ती हुन्- अक्सिजन, पानी र

अन्नपात अर्थात् खेतीपाती, पशुपालन, माछा पालन, महुरी पालन, फलफूल खेतीबाट आदिबाट प्राप्त हुने जीवन धान्ने कुराहरू । वस्तुतः यसरी जीवनको रक्षक, पालन पोषणकर्ता प्राणरक्षक हरू किसान । तर यिनै किसान वर्गलाई सर्सरी मात्रै पनि हरैन् हो भने ती किसानहरू प्रायः सबैजसो कमजोर, निरीह, उपेक्षित र कुरीति, अन्धविश्वास, अशिक्षा, अभाव र असुरक्षा अनि असमानता, गरीबी, बिभेद, अन्याय, आदि अनेक समस्याले अत्यन्तै आक्रान्त अवस्थाबाट गुज्जिरहेका छन् । त्यसमा पनि भन् किसान महिला जो बिहान चार बजेदेखि राती एधार बजेसम्म मैहनत गर्दछन्, तिनको स्थिति त भनै गएपुङ्केको र नाजुकतर रहेको छ । देशको उपरी ढाँचामा जतिसुकै राजनीतिक परिवर्तन आए पनि भुँड तहमा रहेका दिनरात माटोसँग खेल्ने, राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविकाका पहरेदार किसानको जीवनमा खासगरी उनीहरूका गाँस, बास, कपास, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीको समस्यामा किञ्चित परिवर्तन आउन सकेको छैन, ल्याइएन । बरु किसानको जीवन निराशाजनक, उपेक्षित, तिरष्कृत अवस्थाबाट गुज्जिरहेको छ र कृषि क्षेत्र आज अत्यन्तै अनार्क्षक बनेको छ । त्यसैले आज खेतीपाती अरु क्षेत्रमा जाने कुनै आधार देखा नपरेको अवस्थालाई धान्ने एउटा अनिच्छापूर्वक र उत्साहाहीन तरीकाले चलाइएको धन्दा मात्र बन्न पुोको छ । यस क्षेत्रबाट यूवाहरू जानेर नजानेर या बाध्य भएर लाखौं लाखको संख्यामा बिदेश पलायन भइरहेका छन् । यस कारणले पनि हाम्रो देशको खेतीयोग्य उर्बर जमिन बाँधे रहने गरेको छ । हामी खर्बीं खर्बको खाद्यान, फलफूल, माछा, मासु, तरकारी, दूध र दुधजन्य पदार्थ पैठारी गर्न वर्षेदैखि

बाध्य छौं र अझै पनि भइरहेका छौं । देशमा शासन र शासकका अनेक रूपरंगहरू फेरिए । तर किसानको जीवन र कृषिमा अपेक्षित उन्नत र अग्रगामी परिवर्तन पटकै आउन सकेन । यही नै किसानहरूको निरीहताको मूख्य कारण हो । लेनिनले किसान र कृषिका समस्या खोतल्दै गर्दा भनेका छन् “हामी जुन किसान वर्गको मुक्तिको कुरा गरिरहेका छौं उनीहरू अशिक्षा, अभाव, गरीबी, बेरोजगारी, अन्धविश्वास, कुरीति आदिबाट आक्रान्त छन्” । प्रष्ठ छ, किसानलाई त्यस स्थितिबाट माथि उठाएर चेतनशील, संगठित र संर्वधशील बनाउन नसकेसम्म जितिसुकै होहल्ला गरे पनि अग्रगामी सामाजिक क्रान्तिले साकारस्प लिन सक्तैन ।

हाँग्रो देशका किसानको दयनीय स्थिति हुनुको मूल कारण हो पुरानो सामन्ती र आजको अर्ध सामन्ती एवं नवऔपनिवेशक अर्थ-राजनीतिक, सामाजिक-साँस्कृतिक प्रथा कायम रहनु र भूमिमा रहेको असमान वितरण, न्यून उत्पादनशीलता र न्यून उत्पादनले निरन्तरता पाइरहनु तथा किसान-मैत्री बजार व्यवस्थाको अभाव हुनु र उनीहरूको जीवनमा सर्वत्र निराशाजनक स्थिति विद्यमान रहनु । यस प्रकारको नाजुक स्थितिमा एकार्तिर बढ्दो जनसङ्ख्या अनि अर्कार्तिर त्यसको अनुपातमा न्यून उत्पादनशीलता र उत्पादनले गर्दा कृषि प्रधान देश भएर पनि नेपालले खाद्यान्न, फलफूल, माछा-मासु, दूध र दुधजन्य पदार्थ तथा अन्य कृषिसँग सम्बन्धित वस्तु आयात गर्नमा वर्षेनी खबौं रूपैया लगानी गर्नु परिहरेको कुरा माथि नै उल्लेख गरिसकिएको छ । वर्तमान नेपालको राज्य व्यवस्थाले यो दुष्क्रिलाई तोड्ने सोच, उपाय र सामर्थ्य देखाउन सकेको छैन र भावी दिनमा यस्तो द्रुता देखाउन

सकला भन्ने कुनै आधार र आशा पनि अहिलेसम्मको अनुभवले दिव सकेको पाइँदैन। त्यसो भएको हुनाले नै वास्तवमा जमिन, जल, जंगल जडीबुटी सहीतको व्यापक जैविक विविधतायुक्त कृषि-मैत्री प्राकृतिक वातावरण भएर पनि नेपाल कृषि क्षेत्रमा सधैं पिछाडिएको अवस्थाबाट गुज्राहनु र कुण्ठित हुयपरिहेको आजसम्मको एकदौडी कटु यथार्थ हो। नयाँ जनवादी क्रान्तिकारी अनिवार्यता पनि त्यसै काणगले भनिएको र किसान वर्ग त्यसको मेरुदण्ड हो भने मानिएको हो।

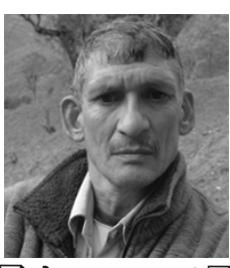
त्यसैले विद्यमान किसान कृषि-अमैत्री व्यवस्था र अवस्थालाई चिरेर वास्तविक किसानको जीवन कृषिमा क्रान्तिकारी आमूल परिवर्तन ल्याउनु आजको पहिलो र आधारभूत राष्ट्रिय आवश्यकता हो। यसो गन्ननसकेसम्म नेपालको अर्थतन्त्र लगायत विकासको सम्पूर्ण क्षेत्र सन्तुलित किसिमले अघि बद्धन सक्तैन सकारात्मक परिणति ल्याउन र आउन पनि सक्तैन भन्ने कुरा मध्य दिनको घाम जस्तै एकदमै प्रष्ट भइसकेको कुरा छ। यसै परिषेक्षमा अहिलेसम्मक भूमिसुधारका अभियान र गरिविधिहस्त किन असफल भएर अपेक्षित परिणाम दिन सकेनन् भन्ने कुराको राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय वस्तुगत विश्लेषण गरिए नेपालको समग्र विकासमा अघि बद्ध सक्तु र सिक्तु पर्दछ।

अन्यथा नेपालको चौतर्फी समृद्धि र विकासको नारा पनि बिगतमा 'आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने विकासको मूल फुटाउने र एशियाली मापदण्डमा पुग्ने' नेपालाई र सिंगापुर र स्वीट्रजरल्याण्ड बनाउने भन्ने नाराज जस्तै जनतालाई फगत निराश तुल्याउने एक पछि अर्को अन्तहीन र छलकारी औजार बाहेक आम किसान वर्गका

लागि अरु कहीं नहुने कुरा एकदमै प्रष्ठ भइसकेको छ । बिगतका अनुभव र आजको आवश्यकताका आधारमा देशमा सबैभन्दा पछि पारिएको र निराश तुल्याइएको कृषि क्षेत्रलाई जगाउन, उठाउन र अधि बढाउन आज सर्वोपरी ध्यान जानु अनिवार्य र अपरिहार्य छ । त्यसको लागि सम्पूर्ण किसिमले जमिनबाट सामन्ति उत्पादन पद्धति र उत्पादन सम्बन्धलाई समाप्त पार्ने क्रान्तिकारी भूग्रिमुद्धार- जग्मनको स्वामित्व वास्तविक किसानलाई प्रदान गर्दै तथा सामाजिक न्यायकासाथ कृषि उत्पादनमा उत्साहबर्धक सुनिश्चितता ल्याई कृषिमा शतत प्रगतिको मार्ग प्रसस्त गर्दै किसानको आमदानी बढाउन, राष्ट्रिय बजारको अभिवृद्धि गर्न र राष्ट्रिय औद्योगिकरणको जग बसाल अत्यावश्यक छ । यसको निमित्त नेपाली कृषि र उद्योगसँग अभिन्नरूपमा गाँझेर जलस्रोतको विकास गर्नु पर्दछ । यसरी मात्र नेपाली किसान र कृषिलाई सबै प्रकारका दुर्बलताबाट मुक्त गर्न र निरन्तर सबलताको बाटोमा अधि बढाउन सकिन्छ र सम्भव छ । कोरामा महामारीको वर्तमान स्थितिमा त अहिले विश्वभरी नै कृषि र किसानमाथि आधारित भए देश-देशमा प्रमुख र प्राथमिक जीवदायिनी किसान शक्तिमा सम्पूर्ण ध्यान केन्द्रित गरी अधि बढनु पर्ने निष्कर्ष विज्ञ ज्ञाताहरूले निकालेका छन् । नेपालका लागि त यो निष्कर्ष शतप्रतिशत सही छ । यसो गरिएन भने अन्यथा दैबो दुर्बल घातक' भन्ने पुरानो सुकैकै पुनरावृत्तिले फेरि पनि किसानको जीवनमा निरन्तरता पाइल्हेकु रुगा निश्चित छ । अनि त न 'सम्बृद्ध नेपाल न सुखी नेपाली' केवल एउटा खोक्रो, पाखण्डपूर्ण र जीवनहीन छलकारी नारामा मात्र यो सीमित रह्न्छ । अहिलेसम्पर्को यथार्थ अनुभवको निचोड यही नै हो ।

कृषि भूमि बाँझो रहनाका कारणहरु

नकमाउने, पैसाको मुख देखन विदेश नै जानु पर्ने बाध्यता, अनि सानो आकारको आफ्नो खेती वर्षामा डुब्ने, हिँडमा सुख्खा लाने कारणले पनि खेती गर्ने कठिन हुन्छ । त्यसपछि मलखाद नपाइने समस्या भन बढि छ । त्यसैगरी बीऊ बिजनका कारण उत्पादन नहुने, उत्पादन गरिएका कृषि फसलहरूको उचित मूल्य नपाउने, बिक्री गरिएको उत्पादनको भुक्तानी समयमा नपाउने जस्ता समस्याले तराइमा कृषिभूमि बाँधो रहने गरेको छ । जस्तै उखु खेती गर्ने किसानहरू चिनी मिलहरूले उखुको भुक्तानी नदिएर खेती छोडेका छन् । अर्को केरा लगायतका खेतीमा बजारको समस्या छ । भारतबाट विषादी प्रयोग गरी छिडै पकाएर अथवा खान लायक देखाएर त्याइका फलाफूल तथा तरकारीले बजार लिने र नेपाली उत्पादनले बजार नपाउने समस्या अत्यन्तै पेचिलो बनिरहेको छ । कृषि पेशामा शिक्षित जनशक्ति कमी भएको छ । बीऊ बिजनको गुणस्तर, औषधिको पहिचान जस्ता विषयले शिक्षित जनशक्ति माग गरिरहेको छ । तर हाम्रो देशमा भने पढेलेखेपछि खेती गरेके बस्नु भने मानसिकताले बढि ठाउँ लिएको छ । पहाडमा नदी कटान, पैद्धो लगायतका समस्याले पनि खेतीमा ढूलो समस्या सिर्जना गरिरहेको छ । जस्तै सिन्धुपाल्चोकमा मेलमच्ची खोलाले बाटिमा लेदो बगाउँदा हजारौं रोपनी जगामा लगाइएको खेती र तयारी गरेको जिमिन सखाप बनायो । त्यस्तै सिन्धुलीमा कमलामाई खोलाले त्यतिकै खेतीयोग्य जिमिन कटान गरिरहेको छ । काङ्गे पाँचखाल, पलाञ्चोक, अनेकोट जस्ता क्षेत्रहरूमा खेतीयोग्य जिमिन भएर पनि सिंचाईको अभावमा खेती गर्न कठिन भइरहेको छ । कतै खेतीयोग्य जिमिन भएर सिंचाईको अभावका कारण कृषिभूमि बाँधो रहेको हु भने कतै उत्पादित उत्पादनहरूले

□ शेखरनाथ आचार्य □

हामीले कृषिभूमि बाँधो रहने कुराको चर्चा गन्दौं । अब कृषि प्राविधिकको कुरा गरौं । नेपाल सरकारको तलब खाले कृषि प्राविधिकहरूले किसानहरूलाई प्राविधिक ज्ञान दिने त कूरै छोडौं, एक दिन पनि गाउँपालिका वा नगरपालिकामा मुख नदेखाइ तलब खाले गरेका छन् । अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी) को मुख्य माग भलैकै गाउँपालिका वा नगरपालिकाका प्रत्येक वडामा २ जनाका दरसे कृषि प्राविधिक चाहिन्द भल्ने हो । त्यसपर्वि रासायनिक मल कारखाना नेपालमै हुनुपर्श्य भल्ने हो । कृषकले उत्पादन गरेको कृषि उत्पादनको बजार मूल्य सरकारले तोकिदिनु पर्द्य भल्ने हो । र, बिना बिचौलिया आभ्ना उत्पादनहरू बेच्न पाउनु पर्द्य भल्ने हो । किसानले अर्थात् उत्पादकले आफूले उत्पादन गरेको कृषि उत्पादन आफैले बिक्री गरी लाम लिने व्यवस्था सरकारले मिलाउनु

पर्छ भन्ने हो ।

बजार नपाउने कैतौ बाटो अभावमा बजारसम्म
लान कठिन हुने कैतौ कृषि उत्पादनमा रोग-किराले
सखाप पार्ने जस्ता अनगिनती समस्याले गर्दा
नेपालमा किसानले कृषिभूमि बाँँझो छाडेर अन्य
विकल्प खोज्ने गरेका छन्।

हामीले कृषिभूमि बाँझको रहने कुराको चर्चा
गच्छौं। अब कृषि प्राविधिकको कुरा गराई। नेपाल
सरकारको तलब खाने कृषि प्राविधिकहरूले
किसानहरूलाई प्राविधिक ज्ञान दिने त कुनै छोडौं,
एक दिन पनि गाउँपालिका वा नगरपालिकामा
मुख नदेखाइ तलब खाने गरेका छन्। अखिल
नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी) को मुख्य
माग भनेकै गाउँपालिका वा नगरपालिकाका प्रत्येक
वडामा २ जनाका दरले कृषि प्राविधिक चाहिन्छ
भन्ने हो। त्यसपछि रासायनिक मल कारखाना
नेपालमै हुनुपर्छ भन्ने हो। कृषकले उत्पादन गरेको
कृषि उत्पादनको बजार मूल्य सरकारले तोकिदिनु
पर्छ भन्ने हो। र, बिना बिचौलिया आफ्ना
उत्पादनहरू बेच्न पाउनु पर्छ भन्ने हो। किसानले
अर्थात् उत्पादकले आफूले उत्पादन गरेको कृषि
उत्पादन आफैले बिक्री गरी लाभ लिने व्यवस्था
मार्केटले चिनाउन पार्श्व भन्ने हो।

अब थोरे भूमि बैंक र कपरिट फार्मिड्को विषयमा पनि केही क्रा गरैन् ।

भूमि बैंक : जिमिन सम्बन्धी मात्र काम गर्ने उद्देश्यले साना किसानको साना आकारका जिमिन आफ्नो नियन्त्रणमा लिई दूलो प्लट तयार पारेको विदेशी लगानी ल्याएर कृषि क्षेत्रलाई सुधार्छ भनी योजनाले नेपालमा खेती गर्दै आएका साना किसानलाई भूमिहन कृषि मजदूरपा परिणत हुने अवस्था आएको छ । ९९ वर्षसम्म बैंकलाई जगा लिजमा दिनुपर्ने भएपछि साना किसान थेरै पैसा गोजीमा हालेर भौतारिदै हिँडने र विदेशी

कम्पनीले विदेशी मजदूर ल्याएर काम गराउने भएपछि हाप्रा साना किसान चाहीं भूमिहीनमा परिणात नभएर के हुन्छ ? त्यसैले भूमि बैंक र कर्पोरेट फारमिङ्डको विरोध गरेँ।

काषिमा कषकहरूको मरु दश्मन भनेका

बिचौलियाहरू हुन् । किनभने उत्पादकले आफ्टो श्रमदेखि नगदसम्म लगानि गरी केही मुनाफाको आशा गरेका हुन्छन् । तर बीचमा बसर मूल्य निर्धारणकर्ताको रूपमा आउने बिचौलियाहरूले किसानको रागत पसिना चुसिरहेका हुन्छन् । सहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने उपभोक्ताहरूलाई थाहा हुँदैन कि आफूले खाएको तरकारी तथा फलफूलको उत्पादन लागत मूल्य करित हुन्छ । दुवानी लागत करित लागदछ भन्ने जानकारी नहुने उपभोक्ताले बजारमा जाति मूल्यमा चलेको छ, त्यति तर्न बाध्य छन् । उपभोक्ताले महंगो तिरेका छन्, उत्पादकले एकदम सस्तोमा बिक्री गरिरहेका छन् । बीचमा बिक्रेताको रूपमा देखा परेका बिचौलिया धेरै धनी र पैसावाल कहलिएका छन् । यो सबै हुनुमा सरकार गैरजिम्मेवार भएर दो । सम्भावि ते बिजौलिया भाग दो ।

कृषिमा सुधार ल्याउन कृषि क्रान्तिको आवश्यकता छ । कृषि क्रान्ति गर्नका लागि क्रान्तिकारी विचार चाहिन्छ । क्रान्तिकारी विचार भएको पार्टीले मात्र नेपालमा कृषि क्रान्ति गर्न सकदछ । यसका लागि वर्तमान दलाल संसदीय व्यवस्थाको सही विकल्प सशस्त्र जनविद्रोह मार्फत स्थापित हुने नयाँ जनवादी व्यवस्था हो भने नाराका साथ नेपाली श्रमजीवी वर्गको मुकिका लागि निरन्तर संघर्षरत नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (क्रान्तिकारी माओवादी) र त्यसका जनवर्गीय संगठनहरूको नेतृत्वमा सबै किसानहरू लामबद्ध भएर अगाडि बढ्नु आजको आवश्यकता भएको छ ।

